

Анжеліна Виноградова
ЯК СПІВВІДНОСЯТЬСЯ БІОЕТИКА І ТЕОРІЯ МОРАЛІ?

Новітні соціально-політичні виклики у сфері медицини, біології і новітніх наукових технологій стають потужним імпульсом для подальшого розвитку етичної думки. Актуалізувалася неоднозначна і досить складна проблема співвідношення між біоетикою і теорією моралі [1, С. 5]. Бажаючи зрозуміти, що таке мораль, ми відразу стикаємося зі словом «етика». І не тільки тому, що так називається наука, що вивчає мораль. Слово «мораль», в своєму безпосередньому і первинному значенні, збігається зі словом «етика» і з'явилося в наслідування йому.

Біоетика, як дисципліна, з'являється на хвилі новітніх досліджень кінця 60-х років XIX ст. як «наука виживання». Американський еколог і біохімік, В. Р. Поттер, у 1970 році для позначення комплексного міждисциплінарного знання, метою якого є виживання людства, пропонує назву «Біоетика». У книзі «Біоетика – міст у майбутнє» він окреслив головну функцію даної дисципліни, як, свого роду, «міст» між наукою і гуманітарним знанням, що самі по собі ще не здатні до діалогу [2, С. 5]. Пізніше, у середині 80-х років, В.Р. Поттером було введено поняття глобальної біоетики, програма якої являє собою програму еволюції людської моральності, що закликає до впровадження нових відповідальних рішень у сфері охорони здоров'я людини і збереження природного середовища. «Глобальна біоетика може співіснувати із секуляризованим гуманізмом доти, доки він визнаватиме, що природні закони, що управляють біосферою, більше того – універсумом, не змінюються відповідно до бажань індивідів, урядів і релігійних переваг» [2, С. 39].

При дослідженні співвідношення біоетики і теорії моралі, треба почати з того, що багато філософів, які вносять основний вклад в область біоетики, вважають цю дисципліну теоретичною. Традиційна позиція таких дослідників полягає в тому, що моральна теорія грає вирішальну, якщо не провідну роль. У той же час, є ті, хто ставить під сумнів «прикладну етичну» модель біоетики. В рамках цієї моделі та чи інша моральна теорія (наприклад, утилітаризм, кантіанська деонтологія, теорія чесноти) нав'язується розглянутій прикладній етичній проблемі в надії знайти рішення. Така модель, на думку її противників, перебільшує поділ теоретичного і прикладного. Більш того, є такі, як канадський філософ Вілл Кимлічка, що вважають моральну теорію зайвою в формуванні загального висновку з питань біоетики [3, Рр. 244-270].

У деяких випадках теоретичний підхід до філософського питання або проблеми визначається інтелектуальними тенденціями до узагальнення, універсальності, систематизації, абстракції, ясності і здатності генерувати рекомендації. Наприклад, американський філософ Марта Нусбаум вважає, що існують певні необхідні й достатні критерії етичної теорії [4, Рр. 234-236]. На її думку, етична теорія є універсальною, явною, дає рекомендації щодо практичних завдань; показує, як перевірити правильність переконань, правил і принципів; систематизує і розширює переконання; має певний ступінь абстрактності і спільності. Проте, існують філософські підходи до моральних і біоетичних питань, які не відповідають навіть жодному з критеріїв, викладених вище, але називаються «теоріями». Наприклад, моральний партикуляризм, який не прагне ні до формулювання узагальнень, ні до систематизації, іноді називають «моральною теорією». Більш того, можна навіть стверджувати, що «моральна теорія» використовує певний спосіб аргументації, з певним тоном і стилем [4, Рр. 39].

Отже, існує велика різниця в тому, розглядаємо ми біоетику в її академічному, клінічному або глобальному вимірі, і що саме ми маємо на увазі, коли говоримо про теорію моралі.

Отже, з одного боку, є саме відмінність з теорією моралі, а з іншого – проблеми і питання, які необхідно вирішувати в практичній сфері, що ставить всю дилему під серйозне питання. Проте, важко уявити собі біоетику (у будь-якій формі) при повній відсутності теорії моралі.

Використана література:

1. Максимов Л. Этика и мораль: соотношение понятий. Этическая мысль. выпуск 4, М., ИФРАН, 2003, С. 14-22.
2. Поттер В.Р. Биоэтика: мост в будущее / Под ред. С.В. Вековшиной и В.Л. Кулиниченко. К.: Украинская ассоциация по биоэтике, 2001., с. 216
3. Kymlicka Will Moral Philosophy and Public Policy: The Case of NRTs, *Bioethics*, Slightly revised in *Philosophical Perspectives on Bioethics*, L.W. Sumner and Joseph Boyle (eds.), Toronto: University of Toronto Press, 1996, p. 356.
4. Nussbaum Martha C. *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature*, New York: Oxford University Press, 1992, p. 280.